

บทที่ 2

ความรับผิดตามหลักสัญญา ละเมิด และกฎหมายพิเศษ

ก่อนที่จะมีกฎหมายความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าอาจฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายให้ผู้ขายหรือผู้ผลิตรับผิดตามสัญญาหรือให้รับผิดทางละเมิดโดยอาศัยบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายตามกฎหมายเอกชน หรือฟ้องให้รับผิดตามกฎหมายพิเศษบางฉบับซึ่งเป็นการคุ้มครองโดยกฎหมายมหาชน ในบทนี้จะกล่าวถึงความรับผิดตามหลักกฎหมายดังกล่าวและข้อจำกัดในการฟ้องร้องคดีเพื่อเยียวยาความเสียหาย

2.1 ความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.1.1 หลักความรับผิดตามสัญญาซื้อขาย

สัญญาซื้อขายนั้นเป็นสัญญาที่ถูกนำมาใช้มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสัญญาอื่น การรับผิดตามสัญญาอยู่บนหลักของความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาในกรณีที่มีการตกลงกันอย่างชัดเจนระหว่างคู่สัญญา เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญาเช่าทรัพย์สิน สัญญาเช่าซื้อ ซึ่งคู่สัญญาก็สามารถตกลงกันว่าหากเกิดความเสียหายขึ้นจากทรัพย์สินที่ซื้อขาย เช่า หรือเช่าซื้อนั้นจะรับผิดกันอย่างไร เพียงใด ในสัญญาซื้อขาย หากเกิดความเสียหายขึ้นเพราะการผิดสัญญาผู้ซื้อก็สามารถฟ้องผู้ขายให้รับผิดตามข้อสัญญาได้ ถ้าหากสินค้าที่ซื้อขายโดยเฉพาะสินค้าที่มีราคาแพง โดยปกติมักมีการรับประกันความเสียหายความชำรุดบกพร่องของสินค้าไว้ด้วย ผู้ขายต้องรับผิดตามเงื่อนไขที่ได้ระบุไว้ในสัญญารับประกันสินค้า แต่หากผู้ซื้อและผู้ขายไม่ได้มีการตกลงกันอย่างชัดเจน ความรับผิดก็ย่อมเป็นไปตามกฎหมาย ก็คือ ผู้ซื้ออาจฟ้องผู้ขายให้รับผิดในทรัพย์สินที่ซื้อขายชำรุดบกพร่องตามมาตรา 472 และ มาตรา 473 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นการรับผิดโดยผลของกฎหมาย

มาตรา 472 “ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปรกติกี่ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาก็ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิด”

2.1.1.1 ผู้ที่ต้องรับผิด

มาตรา 472 กำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าอันเป็นทรัพย์สินที่ซื้อขาย เพราะเมื่อผู้ขายมีหน้าที่ส่งมอบสินค้าที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 461) เพื่อผู้ซื้อจะได้นำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ตามต้องการของผู้ซื้อ ผู้ขายจึงต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ขายในสภาพที่ปราศจากความชำรุดบกพร่องแก่ผู้ซื้อด้วย เพราะ

ความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ซื้อไปอาจทำให้ผู้ซื้อไม่สามารถใช้สอยทรัพย์สินที่ซื้อมาได้ตามที่
ที่ได้แสดงเจตนาเข้าทำสัญญา

ผู้ขายต้องรับผิดชอบเมื่อสินค้าที่ขายชำรุดบกพร่องไม่ว่าผู้ขายจะรู้หรือไม่รู้ว่ามี
ความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินที่ซื้อขายหรือไม่หรือแม้จะได้ตรวจตราดีแล้วก็ตาม เพราะมาตรา
472 วรรคสอง บัญญัติว่า

มาตรา 472 วรรคสอง “ความที่กล่าวมานี้ย่อมใช้ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้ว
หรือไม่รู้ว่าการชำรุดบกพร่องมีอยู่”

ผู้ขายจึงต้องรับผิดชอบโดยมิต้องคำนึงว่าผู้ขายจะได้คาดเห็นหรือประมาณ
เกินเลอหรือไม่ เช่น เมื่อสาเหตุไฟลุกไหม้เกิดจากความชำรุดบกพร่องของระบบไฟเป็นเหตุให้
เครื่องยนตร์ของรถยนต์คันพิพาทได้รับความเสียหาย มิได้เกิดจากการขับรถโดยประมาณเกินชน
กับรถคันอื่นหรือวัตถุสิ่งของอื่นในถนน แม้เป็นเรื่องนอกเหนือความคาดหมายของโจทก์หรือจำเลย
(ผู้ขาย) จำเลยจึงต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3496/2538) และผู้ขายต้องรับผิดชอบสำหรับความ
ชำรุดบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์ แม้ผู้ขายจะได้ใช้ความระมัดระวังตรวจตราแล้วก็ตาม ก็ยังไม่สามารถจะ
ทราบถึงความชำรุดบกพร่องนั้นด้วย อีกทั้งแม้ผู้ขายจะได้ขายสินค้าโดยสุจริตไม่รู้ถึงความบกพร่อง
นั้นความรับผิดชอบของผู้ขายในความชำรุดบกพร่องนี้จึงเป็นความรับผิดชอบที่ไม่คำนึงถึงความผิดของผู้ขาย
ดังนั้นในการฟ้องร้องเพื่อให้ผู้ขายรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขาย ผู้ซื้อจึงไม่ต้อง
พิสูจน์ว่าผู้ขายได้รู้ถึงความบกพร่องในสินค้านั้น ผู้ซื้อที่มีภาระการพิสูจน์เพียง 3 ประการคือ

- ก. มีสัญญาซื้อขายสินค้านั้นระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ และ
- ข. สินค้ามีความบกพร่องตามที่กฎหมายกำหนดไว้โดยใดอย่างหนึ่งใน
3 กรณีที่กล่าวข้างต้น คือความชำรุดบกพร่องที่เป็นเหตุให้เสื่อมราคา ความชำรุดบกพร่องที่เป็นเหตุ
ให้เสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันจะมุ่งใช้เป็นปกติ หรือความบกพร่องเป็นเหตุให้เสื่อม
ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา และ

ค. ผู้ซื้อได้รับความเสียหาย ถ้าผู้ซื้อได้รับความเสียหายอย่างใดสืบเนื่อง
จากความบกพร่องนั้นก็พิสูจน์ได้อีก

2.1.1.2 ความหมายของความชำรุดบกพร่อง

ความชำรุดบกพร่องที่ผู้ขายต้องรับผิดชอบนี้ต้องเป็นความบกพร่องตามที่
กฎหมายบัญญัติไว้ในตอนท้ายของมาตรา 472 วรรคหนึ่ง

มาตรา 472 วรรคหนึ่ง “...ชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเหตุให้
เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติที่ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดย
สัญญาก็ดี”

ความชำรุดบกพร่องที่ผู้ขายรับผิดชอบต้องรับผิดชอบตามมาตรา 472 วรรคหนึ่ง
มี 3 กรณีเท่านั้น คือ

ก. ความชำรุดบกพร่องเป็นเหตุให้เสื่อมราคา เช่น เครื่องรับโทรทัศน์สี กระทบจอเห็นได้ชัด แม้ว่ายังใช้งานได้ดีก็ตาม แต่สีกระทบเป็นเหตุให้เครื่องรับโทรทัศน์เสื่อมราคา หรือ

ข. เสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันจะมุ่งใช้เป็นปกติ เช่น เครื่องรับโทรทัศน์ไม่มีภาพและเสียงหรือมีภาพแต่ภาพสั่นพร่ามัวไม่ชัดเจนทำให้ไม่อาจใช้ชมภาพยนตร์ได้ตามปกติ หรือ

ค. เสื่อมประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา เช่น สั่งซื้อแป้งสาลีที่มีคุณสมบัตินุ่มฟู มาทำขนมเค้ก แต่ผู้ขายส่งมอบแป้งสาลีที่มีเนื้อแน่นและหนักไม่เหมาะกับการทำขนมเค้ก แต่อาจใช้ทำขนมปังได้

ส่วนความบกพร่องที่นอกเหนือไปจากความบกพร่อง 3 ประการที่มาตรา 472 กำหนดวรรคหนึ่งก็ไม่ถือว่าเป็นความบกพร่องที่ผู้ขายต้องรับผิดชอบ นอกจากนี้ความบกพร่องที่กฎหมายกำหนดนั้นต้องถึงขนาดด้วย ถ้าแม้มีอยู่แต่เป็นเพียงเล็กน้อยไม่ถึงขนาดเป็นเหตุให้ทรัพย์สินนั้นเสื่อมราคา เสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่จะใช้แล้วผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิดชอบ เช่น ปลาปนสำหรับเป็นอาหารสัตว์ที่มีขนไก่ปนอยู่ในปริมาณเล็กน้อยไม่ทำให้ไก่เคิบโตช้ากว่าปกติ ไม่ถือว่าเป็นกรณีทรัพย์สินที่ขายชำรุดบกพร่องอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคา เสื่อมประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติหรือเสียมประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาที่ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6976/2542)

อีกประการหนึ่งที่สำคัญก็คือความชำรุดบกพร่องนั้นต้องมีอยู่ก่อนหรือมีอยู่ในขณะส่งมอบ แม้ว่ามาตรา 472 จะไม่ได้บัญญัติในเรื่องนี้ไว้ แต่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ว่าความบกพร่องที่มีขึ้นภายหลังจากการทำสัญญาซื้อขาย หรือ ความบกพร่องที่เกิดขึ้นภายหลังการส่งมอบนั้น ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 459/2514 ได้วินิจฉัยว่า “ความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินที่ซื้อขายอันผู้ขายจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 472 นั้น จะต้องเป็นความชำรุดบกพร่องที่มีอยู่ก่อนแล้วหรือมีอยู่ในขณะทำสัญญาซื้อขายหรือในเวลาส่งมอบทรัพย์สินที่ขายส่วนความบกพร่องที่มีขึ้นภายหลัง ผู้ขายหาต้องรับผิดชอบไม่” (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 508/2545 และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1223/2545 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

ความชำรุดบกพร่องตามมาตรา 472 วรรคหนึ่งนั้นเป็นความเสื่อมเสียในตัวทรัพย์สินที่ซื้อขายเอง² เช่น แดก หัก บุก ร้าว รั่ว บูด เน่า หมดอายุ ไม่ใช่การส่งมอบทรัพย์สินผิดไปจากที่ระบุไว้ในสัญญาอันจะถือได้ว่าเป็นการไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ตามสัญญาเลย ซึ่งไม่ใช่เรื่องความชำรุดบกพร่องและไม่อยู่ในบังคับแห่งมาตรา 472 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1654/2511)

² ไพทิจิต เอกจริยกร, คำอธิบายกฎหมายซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547, หน้า 177

อย่างไรก็ตามสำหรับการซื้อขายที่มีการทำสัญญากันนั้น ความรับผิดชอบก็ย่อมเป็นไปตามข้อสัญญา ผู้ขายจึงอาจต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องใดๆที่นอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้ในมาตรา 472 นี้ได้

2.1.1.3 ขอบเขตของความรับผิด

ความรับผิดของผู้ขายเพื่อความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขายจะมีเพียงใดอย่างไรนั้น มาตรา 472 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติไว้โดยตรง จึงต้องใช้กฎหมายลักษณะหนี้ตามมาตรา 222 มาปรับใช้

มาตรา 222 การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ได้แก่เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้

เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหาย อันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือ ควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว

ตามบทบัญญัติในมาตรา 222 วรรคหนึ่งนั้นความรับผิดของผู้ขาย จึงมีดังนี้

(1) ซ่อมแซมทรัพย์สินหรือจัดหาทรัพย์สินใหม่แก่ผู้ซื้อ ผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่อง ผู้ขายมีหน้าที่ซ่อมแซมทรัพย์สินนั้น โดยผู้ขายเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเองหรือหากซ่อมแซมไม่ได้ผู้ขายต้องจัดหาทรัพย์สินใหม่ให้ที่เป็นชนิด ประเภท ปริมาณอย่างเดียวกันกับทรัพย์สินที่ซื้อขายกันให้แก่ผู้ซื้อ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 456/2539) และรวมถึงอาจต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่องนั้นตามมาตรา 222 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2389/2529)

(2) รับคืนค่าคืนและใช้ราคาแก่ผู้ซื้อ หากผู้ขายไม่อาจหรือไม่ยอมส่งมอบทรัพย์สินใหม่ให้แก่ผู้ซื้อ ผู้ซื้อจะมีสิทธิเลิกสัญญาและเรียกค่าเสียหายจากผู้ขายได้อีก เมื่อเลิกสัญญาแล้วผู้ซื้อและผู้ขายกลับคืนสู่ฐานะเดิม คือ ผู้ขายรับคืนค่าคืนและใช้คืนราคาแก่ผู้ซื้อตลอดจนใช้ค่าเสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2830/2522 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 66-67/2547)

(3) ถ้าผู้ซื้อยังไม่ได้ชำระราคาผู้ซื้อก็มีสิทธิยึดหน่วงราคาสินค้าที่ยังไม่ได้ชำระนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนไว้ได้จนกว่าผู้ขายหาประกันตามสมควรให้ตามมาตรา 488 โดยไม่ต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยคิดนับเพราะถือว่าการชำระหนี้ยังไม่ได้กระทำลงเพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งถูกหนี้ยี่คือผู้ซื้อไม่ต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3279/2527 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8141/2548)

ค่าสินไหมทดแทนที่เรียกได้ข้างต้นเป็นค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 222 วรรคหนึ่งที่อยู่เป็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเช่นที่พึงเกิดขึ้นได้โดยปกติตามธรรมดาจากการไม่ชำระหนี้ อย่างไรก็ตามในเรื่องนี้ยังมีความเห็นแตกต่างกันฝ่ายหนึ่งเห็นว่าความรับผิดของ

ผู้ขายตามมาตรา 473 จำกัดเฉพาะความเสียหายในตัวทรัพย์สินที่ชำระคบกพร่องนั่นเองเท่านั้น³ เพราะถ้ายอมให้เรียกความเสียหายอื่นด้วยผู้ขายจะต้องรับผิดชอบอย่างไม่สิ้นสุด เช่น ซื้อตุ่มน้ำมา 1 ใบ แต่ตุ่มนั้นมีรอยร้าว น้ำซึมออกจากรอยร้าวดังกล่าวไปถูกปลั๊กไฟบนพื้นบ้าน ทำให้กระแสไฟฟ้าลัดวงจร ไฟไหม้บ้านและทรัพย์สินในบ้านมูลค่ารวม 1 ล้านบาทเสียหายหมดและทำให้คนในบ้านได้รับบาดเจ็บเสียชีวิต กรณีเช่นนี้ถ้าผู้ขายจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายทั้งหมดจึงไม่น่าจะเป็นธรรม ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่ารวมความเสียหายในทุกกรณีทั้งความเสียหายในทรัพย์สินนั่นเองตลอดถึงความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นต่อชีวิตร่างกายของผู้ซื้ออันเป็นผลจากสินค้าที่ชำระคบกพร่องนั้น⁴

ผู้วิจัยเห็นว่าการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในเรื่องผิดสัญญาซื้อขายนั้นไม่ใช่จะให้ความคุ้มครองผู้ซื้อในแง่ประโยชน์ที่จะได้จากสัญญาซื้อขายแต่เพียงอย่างเดียวแต่ผู้ซื้อน่าจะเรียกค่าเสียหายอย่างอื่นที่ได้รับได้ด้วย โดยอาศัยหลักทั่วไปในกฎหมายลักษณะหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 ซึ่งได้แก่ค่าเสียหายอันพึงเกิดขึ้นได้ตามปกติธรรมดาจากการที่ผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินอันชำระคบกพร่องแก่ผู้ซื้อ⁵ และ ค่าเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษซึ่งผู้ขายจะต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อเป็นความเสียหายที่คาดเห็นได้หรือควรคาดเห็นได้ว่าความเสียหายเช่นนั้นจะเกิดขึ้น เช่น ผู้ขายรู้ว่าผู้ซื้อซื้อสินค้าของตนไปเพื่อขาย ผู้ขายส่งมอบสินค้าที่ใช้การไม่ดี ชำระคบกพร่อง ผู้ซื้อคืนราคา ผู้ขายรับผิดชอบในค่าเสียหาย รับของคืน และใช้ค่าเสียหายพิเศษ คือ ค่าขนส่งสินค้า ค่าเบี้ยประกัน ค่าภาษี ค่าวัสดุสำหรับบรรจุหีบห่อสินค้า ค่าโกดังเก็บสินค้า ซึ่งผู้ขายควรคาดหมายได้ล่วงหน้าตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 903/2519 และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2389/2529)

2.1.1.4 อายุความ

การฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบในความชำระคบกพร่องมีอายุความ 1 ปีนับแต่เวลาที่ได้พบเห็นความชำระคบกพร่องตามมาตรา 474 ไม่นับแต่เวลาทำการซื้อขาย โอนกรรมสิทธิ์หรือส่งมอบคบกพร่องนั้นแม้มีความชำระคบกพร่องอยู่ในเวลาส่งมอบแต่ความชำระคบกพร่องนั้นไม่ได้เห็น

³ พจน์ บุญปกคม คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด กรุงเทพฯ กรุงเทพมหานคร 2525 หน้า 463
วิญญู เครืองาม คำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ แสงสิทธิการพิมพ์ 2532 หน้า 276

⁴ ปรีชา สุมาวงศ์ คำอธิบายลักษณะวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ กรุงเทพฯ กรุงเทพมหานคร 2528 หน้า 233 ประพนธ์ ศาคะมาน และไพจิตร ปุญญพันธ์ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อ ขาย กรุงเทพฯ นิติบรรณการ 2510 หน้า 156

⁵ ในคดี Randall v Newsen (1877), Q.B.D. 112 คุมล้อรถของรถม้าเปิดประตูหัก ผู้ซื้อฟ้องเรียกค่าเสียหายที่เขาได้รับบาดเจ็บ ศาลพิพากษาว่าเขาไม่สิทธิจะได้รับค่าสินไหมทดแทนเมื่ออาการบาดเจ็บนั้นเกิดขึ้นโดยผลธรรมดาของความชำระคบกพร่องนั้น

ประจักษ์ เมื่อส่งมอบแล้วผู้ซื้อจึงพบความชำรุดบกพร่องนั้น อายุความก็เริ่มนับตั้งแต่นั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5584/2544)

2.1.1.5 ข้อยกเว้นที่ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบ

แม้ผู้ขายจะส่งมอบทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่องแต่ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบถ้าผู้ขายมีข้อแก้ตัวที่เข้าข้อยกเว้นตามกฎหมาย หรือถ้าคู่สัญญามีข้อตกลงยกเว้นความรับผิดชอบไว้ก็เป็นไปตามข้อตกลงของคู่สัญญา

1) ข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามกฎหมาย

แม้ว่ากฎหมายกำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบไม่ว่าผู้ขายจะรู้หรือคาดเห็นถึงความชำรุดบกพร่องนั้นหรือไม่ แต่ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบหากเข้าข้อยกเว้นซึ่งมี 3 กรณีดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 473

มาตรา 473 “ผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้คือ

- (1) ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาที่ยื่นข้อหาว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะรู้เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้จากวิญญูชน
- (2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบและผู้ซื้อได้รับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อัดเอื้อน
- (3) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด”

การที่ผู้ซื้ออยู่แล้วว่าสินค้าที่ซื้อขามีความชำรุดบกพร่องแต่ก็ยังซื้อก็เท่ากับว่าผู้ซื้อสมัครใจซื้อสินค้านั้นทั้งๆที่บกพร่องนั่นเอง ผู้ซื้อจึงไม่ควรมาเรียกร้องให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบในภายหลังอีก กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังกล่าว และถ้าผู้ซื้อควรจะรู้หากได้ใช้ความระมัดระวังอย่างวิญญูชน การที่ผู้ซื้อไม่รู้เช่นนั้นก็ถือว่าประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ส่วนการที่ผู้ซื้อได้รับเอาทรัพย์สินที่มีความชำรุดบกพร่องอันเห็นได้ประจักษ์ในเวลาส่งมอบโดยมิได้อัดเอื้อนคือไม่ได้โต้แย้งทักท้วง แม้ว่าในขณะที่ทำสัญญาจะไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่องนั้นก็ตามแสดงว่าผู้ซื้อไม่เห็นว่าคุณภาพของสินค้านั้นเป็นสาระสำคัญ ผู้ขายจึงไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบเช่นกัน สำหรับข้อยกเว้นความรับผิดชอบในกรณีขายทอดตลาดนั้น เป็นการที่ผู้ซื้อเข้าสู่ราคาในการประมูลขายทรัพย์สินอันเป็นการขายตามสภาพที่เป็นอยู่ ไม่มีการรับรองหรือรับประกันว่าสินค้านั้นจะไม่ชำรุดบกพร่อง อีกทั้งผู้ซื้อน่าจะรู้ถึงความชำรุดบกพร่องเพราะเปิดโอกาสให้ผู้ซื้อได้ตรวจสอบก่อน ผู้ขายจึงไม่ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขาย

2) ข้อยกเว้นความรับผิดชอบโดยสัญญา

นอกจากข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ขาย 3 กรณีตามมาตรา 473 ซึ่งเป็นการยกเว้นโดยผลของกฎหมายแล้วคู่สัญญาอาจตกลงกันเองกำหนดยกเว้นความรับผิดชอบที่แตกต่างไปจากกฎหมายก็ได้ตามที่มาตรา 483 ได้บัญญัติไว้

มาตรา 483 “คู่สัญญาซื้อขายจะตกลงกันว่าผู้ขายจะไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิก็ได้”

ดังนั้นคู่สัญญาอาจตกลงกันให้ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องเลยก็ได้ แต่สัญญาไม่มีผล หากความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นเพราะเป็นผลแห่งการกระทำของผู้ขายเอง หรือผลแห่งข้อความจริงอันผู้ขายได้รู้อยู่แล้วและปกปิดเสียตามคั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 485 ดังนี้

มาตรา 485 “ข้อสัญญาว่าจะไม่ต้องรับผิดชอบนั้น ไม่อาจคุ้มครองรับผิด ของผู้ขายในผลของการอันผู้ขายได้กระทำไปเอง หรือผลแห่งข้อความจริงอันผู้ขายได้รู้อยู่และปกปิดเสีย”

2.1.1.6 ข้อดีและข้อจำกัดในการฟ้องให้ผู้ขายรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1) ข้อดีในการฟ้องให้รับผิดชอบตามหลักซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(1) ความรับผิดชอบของผู้ขายกรณีทรัพย์สินที่ขายชำรุดบกพร่องเป็นความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด หากไม่เข้าข้อยกเว้นตามกฎหมาย ผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขายแม้ว่าผู้ขายจะ ได้ใช้ความระมัดระวังในการเตรียมและขายสินค้านั้นทุกประการแล้วก็ตามและต้องรับผิดชอบไม่ว่าความชำรุดบกพร่องนั้นผู้ขายจะได้คาดเห็นหรือไม่ ผู้ขายจะอ้างว่าตนสุจริตไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่องเพื่อให้ตนไม่ต้องรับผิดชอบไม่ได้ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด ผู้ซื้อจึงไม่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ขายรู้ถึงความชำรุดบกพร่องนั้นหรือไม่

2) ข้อจำกัดในการฟ้องให้รับผิดชอบตามหลักซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(1) บทบัญญัติเรื่องความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขายนี้เป็นความรับผิดชอบสัญญาซึ่งใช้บังคับได้เฉพาะกับคู่สัญญา (privity of contract) ที่เป็น ผู้ซื้อ และ ผู้ขายเท่านั้น หากผู้ที่ได้รับความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าเป็นบุคคลอื่นไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้านั้นมาจากผู้ขาย เช่น ผู้ที่เดินบนท้องถนนแล้วถูกรถยนต์ที่เบรคชำรุดบกพร่องเฉี่ยวชนได้รับบาดเจ็บ หรือสมาชิกครอบครัวของผู้ซื้อสินค้าที่ชำรุดบกพร่องใช้สินค้านั้นแล้วได้รับความเสียหาย บุคคลเหล่านี้ไม่อาจฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบตามสัญญาได้เพราะกฎหมายกำหนดให้ผู้ขายจะรับผิดชอบต่อผู้ซื้อเท่านั้น ส่วนผู้ผลิตนั้นก็ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อหรือบุคคลใดตามสัญญาเลยเว้นแต่ผู้เสียหายจะได้ซื้อสินค้าจากผู้ผลิตโดยตรง ผู้เสียหายที่ไม่ใช่ผู้ซื้อจึงไม่อาจอาศัยหลักความรับผิดชอบในทางสัญญาเพื่อได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายได้

(2) ในกรณีตีความว่ากฎหมายลักษณะซื้อขายมุ่งต่อความชำรุดบกพร่องในการใช้ประโยชน์ของตัวทรัพย์สินนั่นเอง ความเสียหายนั้นก็จะไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นหรือบุคคลอื่น เช่น ซื้อส้มใส่เข้ามา 1 ใบไว้ในบ้านส้มมีรอยร้าวที่มองไม่เห็นแม้ใช้ความระมัดระวังเมื่อเกิดความชำรุดบกพร่องขึ้นในสินค้า ตามมาตรา 472 ผู้ขายต้องรับผิดชอบเฉพาะราคา

คุ่มเท่านั้น ค่าเสียหายอื่นที่เกิดขึ้นเพราะคุ่มร้าว เช่น ค่าพื้นที่บ้านที่เสียหาย หรือในกรณีผู้ซื้อได้รับอันตรายแก่กายหรือชีวิตเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์ที่ขาย เช่น เหยียบน้ำลื่นหกล้ม หัวแตกเรียกให้ผู้ขายรับผิดชอบตามมาตรา 472 ไม่ได้

(3) แม้กฎหมายกำหนดให้ความชำรุดบกพร่องมี 3 ประการ คือ ความชำรุดบกพร่องเป็นเหตุให้เสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันจะมุ่งใช้เป็นปกติ หรือเสื่อมประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา แต่มีสินค้าหลายประเภทที่ไม่ได้มีความชำรุดบกพร่องตามที่กฎหมายกำหนดแต่ก็ก่อให้เกิดความเสียหายได้ เช่น ยาบรเทาปวดบางประเภทใช้ระงับปวดได้ดีแต่ต้องรับประทานทันทีหลังอาหาร ถ้ารับประทานขณะท้องว่างมีผลข้างเคียงทำให้เป็นโรคกระเพาะ แต่ไม่ได้มีคำเตือนบอกไว้บนฉลาก ซึ่งไม่ถือเป็นความชำรุดบกพร่องตามมาตรา 472 เพราะไม่เสื่อมราคา ไม่เสื่อมประโยชน์ตามสัญญาหรือเสื่อมประโยชน์อันจะมุ่งใช้เป็นปกติ

(4) กรณีผู้ซื้อเป็นผู้เสียหายเองเมื่อใช้สิทธิฟ้องร้องคดีแล้วก็อาจประสบปัญหาไม่ได้รับชดเชยค่าเสียหายตามฟ้องจากผู้ขายก็ได้ เพราะผู้ขายสินค้าในท้องตลาดจำนวนมากเป็นพ่อค้าปลีก ซึ่งก็คือผู้ประกอบการรายย่อยซึ่งอาจไม่มีความสามารถทางการเงินที่เพียงพอที่จะชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ซื้อหากความเสียหายที่เกิดขึ้นคิดเป็นเงินจำนวนสูง การฟ้องร้องอาจไม่คุ้มค่ากับเวลาและค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป แต่จะฟ้องร้องผู้ผลิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าก็ไม่ได้เพราะไม่ใช่คู่สัญญา ในขณะที่ความบกพร่องนั้นเกิดจากการผลิต แต่ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบ จึงไม่เป็นธรรมอย่างยิ่ง

(5) ความรับผิดชอบของผู้ขายตามมาตรา 472 อาจถูกจำกัดได้โดยข้อสัญญาตามมาตรา 483-485 ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายระหว่างพ่อค้ากับพ่อค้าหรือสัญญาซื้อขายทำขึ้นระหว่างพ่อค้ากับผู้บริโภค จึงไม่เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเพียงพอตามหลักพื้นฐานของการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งถือว่าผู้บริโภคอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่า เพราะมาตรา 472 อยู่บนหลักการที่ว่าผู้ซื้อและผู้ขายอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกันในการทำสัญญา ส่วนพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้ที่ย่อแอกกว่าในทางเศรษฐกิจไม่ให้ถูกเอาเปรียบ โดยมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการค้าหรือวิชาชีพที่มีหน้าที่ชำระหนี้ด้วยการส่งมอบทรัพย์แก่ผู้บริโภคเพื่อยกเว้นความรับผิดชอบหรือจำกัดความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิใช้บังคับไม่ได้ เว้นแต่ผู้บริโภคจะารู้เหตุชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิอยู่แล้วในขณะที่ทำสัญญา ในกรณีนี้ให้ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบมีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น ดังนั้นสัญญาซื้อขายจึงไม่ได้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ในทุกกรณีไป

2.1.2 หลักความรับผิดตามมูลละเมิด

ความรับผิดตามมูลละเมิดเป็นความรับผิดโดยผลของกฎหมาย โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้ทำละเมิดต้องชดเชยค่าเสียหาย ดังนั้นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าอาจอาศัย

กฎหมายลักษณะละเมิดฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายที่ทาละเมิดเพื่อเยียวยาความเสียหายได้โดยไม่ต้องมีนิติสัมพันธ์กับผู้ขายหรือผู้ผลิต เพราะความรับผิดชอบตามหลักละเมิดมิได้เกิดจากข้อตกลงของคู่กรณี เหมือนความรับผิดชอบตามสัญญา

ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าอาจฟ้องให้ผู้ขายหรือผู้ผลิตรับผิดชอบได้ตามมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในการทำละเมิดในกรณีทั่วไป หรือในกรณีที่ทรัพย์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นเป็นยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลหรือทรัพย์อันตรายก็อาจฟ้องตามมาตรา 437 ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์

2.1.2.1 ความรับผิดชอบในการทำละเมิดในกรณีทั่วไปตามมาตรา 420

ในการฟ้องร้องให้รับผิดชอบตามมูลละเมิดผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ครบองค์ประกอบของความผิดตามที่มาตรา 420 บัญญัติไว้

มาตรา 420 “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

องค์ประกอบความรับผิดชอบตามมาตรา 420 แยกได้ดังนี้

(1) มีการกระทำโดยผิดกฎหมาย การกระทำหมายถึงมีการเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก การไม่เคลื่อนไหวร่างกายที่จะเป็นละเมิดได้ต้องเป็นการงดเว้นคือมีหน้าที่จะต้องกระทำแต่ไม่กระทำ หน้าที่อาจเกิดจากสัญญา หรือหน้าที่ตามกฎหมายหรือหน้าที่อันเกิดจากความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริง ส่วน โดยผิดกฎหมายหมายถึงการฝ่าฝืนกฎหมายที่มีบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งรวมถึงกรณีที่ไม่มียกเว้นกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งแต่เป็นการกระทำโดยไม่มีสิทธิที่จะกระทำ ในส่วนของผู้ผลิต มีกฎหมายพิเศษที่ได้กำหนดหน้าที่ของผู้ผลิตสินค้าบางประเภทไว้ เช่นพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 เป็นต้น ถ้าผู้ผลิตฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวนี้ถือว่าผู้ผลิตฝ่าฝืนหน้าที่ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นก็ถือว่าผู้ผลิตทาละเมิด

(2) เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ การกระทำโดยจงใจคือการกระทำหรือไม่กระทำโดยรู้สำนึกว่าการกระทำหรืองดเว้นการกระทำของตนจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยไม่จำเป็นต้องเจازจงให้เกิดความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ เช่นจงใจหลอกหลวงขายสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ ส่วนการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหมายถึงการกระทำที่มีได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอที่วิญญูชนพึงระวังตามวิสัยและพฤติการณ์และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้แต่หาได้ใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นไม่ ซึ่งอาจเป็นกรณีไม่ได้ตรวจสอบว่าสินค้าที่ขายมีความชำรุดบกพร่อง เช่น จำเลยขายของสำหรับบริโภค มีหน้าที่ต้องระมัดระวังให้ของนั้นปราศจากยาเบื่อเมา โดยสมควรตามหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามวิสัยอาชีพของจำเลย เมื่อผู้เสียหายกับพวกเกิดเจ็บป่วยลงด้วยอาหารของ

จำเลยเช่นนี้ จำเลยมีความผิดฐานประมาทเลินเล่อไม่ระมัดระวังตรวจตราสิ่งของสำหรับบริโภคที่เอาไปขาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 946-947/2475) การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออาจเกิดขึ้นได้ในขั้นตอนการผลิต ซึ่งถ้าหากเป็นความประมาทเลินเล่อของลูกจ้างนายจ้างซึ่งเป็นผู้ผลิตก็ต้องร่วมรับผิดชอบด้วย

(3) มีความเสียหายแก่บุคคลอื่น ต้องมีความเสียหายเกิดขึ้นเพราะแม้มีการกระทำที่ผิดกฎหมายแต่ยังไม่มีความเสียหายก็ยังไม่เป็นละเมิดความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอน และเป็นความเสียหายต่อสิ่งที่กฎหมายคุ้มครองเท่านั้น คือ ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด

(4) ความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของผู้ทำละเมิด ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีเงื่อนไข⁶ คือความเสียหายนั้นเป็นผลจากการกระทำผิดของจำเลยผู้ทำละเมิดถ้าไม่มีการกระทำ ความเสียหายย่อมไม่เกิด แต่ถ้าไม่มีการกระทำ ความเสียหายก็ยังไม่เกิดอยู่ตนเองถือว่าความเสียหายนั้นไม่ใช่ผลโดยตรงและความเสียหายนั้นต้องไม่ไกลกว่าเหตุ ถ้ามีการกระทำของบุคคลอื่นหรือเหตุการณ์ใดแทรกแซงตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของจำเลยกับผลแห่งความเสียหายถือว่าเป็นความเสียหายที่ไกลกว่าเหตุ จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบ

การจะฟ้องให้รับผิดชอบตามมาตรา 420 นี้ โจทก์ต้องนำสืบให้ปรากฏถึงองค์ประกอบให้ครบถ้วนทั้ง 4 ประการข้างต้น หากโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์เสียหายและความเสียหายเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของจำเลยแล้ว (Causation) จำเลยย่อมไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย เช่น จำเลยส่งมอบทรัพย์สินชำรุดบกพร่องเป็นการผิดสัญญา แต่การไม่ปฏิบัติตามสัญญาไม่ได้เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อโดยผิดกฎหมายต่อบุคคลอื่น เป็นเหตุให้เขาเสียหาย ไม่เป็นการทำละเมิด คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 400/2546 ในเรื่องภาระการพิสูจน์นี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 849/2490 ศาลได้วินิจฉัยว่าเกิดไฟไหม้บ้านเช่าแม่ผู้ให้เช่าจะให้นำสืบไม่ได้ว่าไฟเกิดขึ้นด้วยสาเหตุหรือใครทำให้เกิดขึ้นก็ดี เมื่อได้ความว่าไฟเกิดขึ้นในบ้านเช่าไม่ใช่ลุกลามมาจากที่อื่น ผู้เช่าก็มีหน้าที่นำสืบแสดงข้อแก้ตัวเพื่อให้พ้นความรับผิด ถ้าสืบไม่ได้ก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากไฟไหม้นั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในบางกรณีไม่ได้ยึดหลักว่าโจทก์ต้องมีหน้าที่นำสืบเสมอไป

อย่างไรก็ตามหากโจทก์สามารถนำสืบตามองค์ประกอบตามมาตรา 420 ได้ครบถ้วนแล้ว แม้โจทก์ไม่สามารถนำสืบถึงจำนวนความเสียหายที่ได้รับ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์ตามสมควรได้เองตามมาตรา 438

⁶ ศักดิ์ สนองชาติ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด กรุงเทพมหานคร นิติบรรณการ 2549 หน้า 29

ในเรื่องการพิสูจนนี้มีบทบัญญัติที่เป็นคุณแก่ผู้เสียหายอยู่ในมาตรา 422 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 422 “ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด อันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องผู้อื่น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นฝ่ายผิด”

ในกรณีที่เป็นความเสียหายที่เกิดแต่การฝ่าฝืนบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องผู้อื่น เช่น พระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 หากผู้ผลิตเครื่องสำอางกระทำความผิดฝ่าฝืนหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 แล้วทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้เสียหายที่จะฟ้องผู้ผลิตในกรณีเช่นนี้จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมายตามมาตรา 422 เมื่อกฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องผู้อื่น ผู้ผลิตฝ่าฝืนพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 ฯ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคจึงถูกสันนิษฐานว่าได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายและถ้าผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ว่ามีกรกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวอย่างไร และมีความเสียหายจากกระทำเช่นนั้นได้ การการนำสืบแก้ตัวตกเป็นของผู้ผลิต ที่จะต้องนำสืบก่อนถ้าพิสูจน์ไม่ได้ผู้ผลิตย่อมต้องรับผิดชอบตามความในมาตรา 420

2.1.2.2 ความรับผิดชอบเพื่อการทำละเมิดในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์ตามมาตรา

437

ความรับผิดชอบเพื่อการทำละเมิดในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์ตามมาตรา 437 เป็นความรับผิดชอบที่ไม่ต้องการองค์ประกอบในเรื่องความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำละเมิด ดังเช่นมาตรา 420

มาตรา 437 “บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงผู้มีไว้ในครอบครองของตน ซึ่งทรัพย์อันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์นั้นด้วย”

หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบตามมาตรา 437 มีดังนี้

1) ผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามมาตรานี้คือผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล หรือผู้ครอบครองทรัพย์อันตราย “ผู้ครอบครอง” หมายถึง ผู้ยึดหรือถือครอบครองยานพาหนะในขณะที่เกิดความเสียหายเช่น เจ้าของ หรือ ผู้ครอบครองแทนเจ้าของ เช่น ผู้ยืม ผู้เช่า และต้องเป็นผู้ครอบครองทรัพย์อยู่ตามความเป็นจริงในขณะที่เกิดความเสียหายนั้นด้วย ไม่ใช่มีเพียงสิทธิครอบครองเช่น เจ้าของรถยนต์ซึ่ง ให้เช่า ให้ยืม

ไป หรือถูกคนร้ายลักขโมยไปข่มขู่ไม่ให้ผู้ครอบครองตามมาตรา 437 หากทรัพย์สินนั้นไปก่อให้เกิดความเสียหายเจ้าของไม่ต้องรับผิดชอบ หรือเจ้าของเมาสุรานอนหลับอยู่ในรถยนต์ มีเพื่อนมาขับรถไปถูกระแล้วชนผู้อื่นโดยละเมิด เจ้าของไม่ใช่ผู้ครอบครองตามมาตรา 437 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3076/2522) ส่วน “ผู้ควบคุมดูแล” หมายถึง ผู้ข้ายานพาหนะ ควบคุมดูแลให้เคลื่อนที่ไป เช่น คนขับรถยนต์ นายท้ายเรือยนต์ กัปตันเรือเดินทะเล นักบิน พนักงานนำร่องเดินสมุทร (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3088/2524) ในกรณีที่ในเวลาทรัพย์สินได้ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นมีทั้งผู้ครอบครองและผู้ควบคุมดูแลทรัพย์สินอยู่ด้วยกัน บุคคลดังกล่าวก็ต้องรับผิดชอบทั้งคู่ เช่น เจ้าของรถยนต์ให้คนที่มาสมัครงานในตำแหน่งพนักงานขับรถทดลองขับรถยนต์ก่อนรับเข้าทำงาน โดยเจ้าของนั่งไปด้วย คนขับประมาทเลินเล่อทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย เจ้าของฐานะผู้ครอบครองและคนขับฐานะผู้ควบคุมยานพาหนะต้องร่วมกันรับผิดชอบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1300-1315/2499 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 912/2477 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2850/2523)

2) ทรัพย์สินที่ก่อความเสียหายต้องเป็นยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องจักรกล หรือ เป็นทรัพย์สินอันตราย ยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องจักรกล หมายถึง ยานพาหนะที่เคลื่อนไปด้วยกำลังจากเครื่องจักรกล เช่น รถยนต์ รถไฟ เรือยนต์ เครื่องบิน รถสามล้อเครื่อง จักรยานยนต์ ไม่ใช่อาศัยกำลังคน กำลังสัตว์ เช่น เกวียน รถสามล้อถีบ เรือแจว รถลาก รถจักรยาน รถม้า และในขณะที่ก่อความเสียหายยานพาหนะนั้นต้องกำลังเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลไม่ใช่อยู่กับที่ หรือเคลื่อนไหวไปเพราะคนเข็น สัตว์ลากจูง หรือจอดแล้วไหลไปเอง⁷ ส่วนทรัพย์สินอันตรายมี 3 ประเภท ได้แก่ ทรัพย์สินอันตรายโดยสภาพของทรัพย์สิน หมายถึงความเป็นอันตรายต่อร่างกายและทรัพย์สินที่เกิดจากสภาพของตัวทรัพย์สินนั่นเอง เช่น น้ำกรด แก๊สพิษ กระแสไฟฟ้า เหล็กมีรังสีโคบอลต์อาบอยู่ วัตถุไวไฟ สารเคมี วัตถุระเบิด ทรัพย์สินอันตรายโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หมายถึง โดยสภาพแล้วทรัพย์สินนั้นไม่มีอันตรายแต่มีการกระทำของคนทำให้เป็นอันตราย เช่น อาวุธปืน วัตถุระเบิด ยาพิษ และทรัพย์สินอันตรายโดยอาการกลไก เช่น กับดักสัตว์ บันไดเลื่อน ลิฟท์ บันจูน เครื่องจักร เครื่องยนต์

3) ความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องเกิดขึ้นต้องเป็นผลโดยตรงจากยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องจักรกลและต้องเกิดขึ้นในขณะที่ยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลนั้นกำลังเดินด้วยเครื่องจักรกลอยู่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 828/2490 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 559/2520) นอกจากนี้ยานพาหนะอื่นที่ได้รับความเสียหายต้องมีได้เดินด้วยกำลังจักรกล ถ้ายานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลด้วยกันไม่อยู่ในความหมายของมาตรานี้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 828/2490 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 327/2491 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1091/2523)

⁷ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะการจัดการงานนอกสั่ง ละเมิด และสามัคคีกร ได้ กรุงเทพฯ : ศรีสมมติการพิมพ์, 2535 หน้า 180

4) รับผิดชอบไม่จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ผู้ครอบครองหรือผู้ควบคุมดูแลยานพาหนะที่เดินด้วยกำลังเครื่องจักรหรือทรัพย์สินอันตรายจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะหรือทรัพย์สินอันตรายนั้น แม้มิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อตามหลักทั่วไปในมาตรา 420 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1467/2537) เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง ผู้ทำละเมิดตามมาตรา 420 นี้จึงมีความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด เมื่อมีความเสียหายขึ้นอันเป็นผลจากยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลหรือทรัพย์สินอันตราย กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายทำละเมิดโดยผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ว่ามีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ มาตรา 437 จึงเป็นบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดชอบโดยมาตรฐานที่สูงกว่าเกณฑ์การกระทำละเมิดธรรมดาตามมาตรา 420 ที่อาศัยเกณฑ์ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อตามปกติทั่วไป

5) เหตุยกเว้นความรับผิด การที่กฎหมายสันนิษฐานว่าผู้ครอบครองหรือผู้ควบคุมทรัพย์สินอันตรายประมาทเลินเล่อไว้ก่อนแล้ว โจทก์จึงมีภาระการพิสูจน์เพียงแค่ว่ายานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลหรือทรัพย์สินอันตรายก่อให้เกิดความเสียหายขณะที่อยู่ในความครอบครองของจำเลย ส่วนผู้ครอบครองยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลหรือทรัพย์สินอันตรายที่ถูกฟ้องมีหน้าที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง เพื่อให้ตนไม่ต้องรับผิด

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ต้องรับผิดตามมาตรา 437 คือ ผู้ควบคุมหรือครอบครองยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกล หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายตามมาตรา 437 แต่ส่วนใหญ่ ยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกล หรือ ทรัพย์สินอันตรายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือทรัพย์สินของผู้อื่นนั้นมักไม่ได้อยู่ในครอบครองของผู้ประกอบการแล้ว ผู้ที่ต้องรับผิดตามมาตรานี้จึงเป็นผู้บริโภครหรือผู้ใช้สินค้าที่เป็นทรัพย์สินอันตราย เช่น ผู้ขับขี่ยานพาหนะ เพราะเป็นผู้ครอบครองยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกล หรือ ทรัพย์สินอันตราย

2.1.3 ค่าเสียหายตามหลักละเมิด

เมื่อความเสียหายเป็นผลโดยตรงจากการทำละเมิดผู้ทำละเมิดต้องรับผิด คือต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามมาตรา 438 ผลโดยตรงนี้ไม่จำกัดว่าต้องเป็นผลตามปกติหรือที่คาดหมายได้ดังเช่นในกรณีผิดสัญญาหรือไม่ชำระหนี้และเป็นค่าเสียหายที่แน่นอนซึ่งเรียกได้ทั้งค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริงและค่าเสียหายในอนาคต⁸

มาตรา 438 “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

⁸ จิตติ ดิงสภักดิ์ มูลแห่งหนี้ มูลแห่งหนี้ กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2526 หน้า 112

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความสะดวกอย่างใด ๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย”

ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 438 ได้แก่ การคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคา หรือใช้ค่าเสียหาย การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเหมือนเมื่อยังไม่มีการทำ ค่าสินไหมทดแทนที่เรียกได้ แบ่งเป็นค่าเสียหายที่คิดเป็นเงินได้ เช่น ในกรณีที่เสียหายต่อชีวิตได้แก่ ค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่นตามมาตรา 443 วรรค 1 เช่นค่าเดินทางเพื่อจัดการศพ และค่าขาดไร้อุปการะ กรณีไม่ได้ตายทันที ได้แก่ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้เพราะไม่ได้ประกอบกิจการ ค่าขาดกำไร ขาดรายได้ ตามมาตรา 443 วรรค 2 และ 3 กรณีความเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย ผู้เสียหายชอบที่จะได้ชดใช้ค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไป และค่าเสียหายเพื่อการที่เสียความสามารถในการประกอบการ โดยสิ้นเชิงหรือบางส่วน 444 และค่าเสียหายที่ไม่ใช่เป็นตัวเงินตามมาตรา 446 และมาตรา 447 ซึ่งได้แก่ กรณีความเสียหายต่อเสรีภาพ หรือ กรณีทุกพหุภาพ เสียโฉม เสียชื่อเสียง ส่วนความรู้สึกเสียใจ โศกเศร้า ผิดหวังเรียกไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 477/2514 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1550/2518) โดยต้องเป็นค่าเสียหายที่แน่นอนซึ่งเรียกได้ทั้งค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วและค่าเสียหายในอนาคต เช่นค่ารักษาพยาบาลที่เกิดขึ้นจริงและค่ายาที่จะต้องซื้อใช้ต่อไปในอนาคตด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1921/2520)

ส่วนค่าเสียหายจะเรียกได้เพียงใดนั้น ศาลมีดุลยพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน ในกรณีความเสียหายคิดเป็นเงินได้ศาลจะกำหนดค่าเสียหายตามจริง ส่วนความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้นั้นศาลจะพิจารณากำหนดค่าเสียหายตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1617-1618/2500) นอกจากนี้ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายน้อยกว่าความจริงเพราะผู้เสียหายมีส่วนผิด คือมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย หรือ ผู้เสียหายไม่บรรเทาความเสียหาย

2.1.4 ข้อดีและข้อจำกัดในการฟ้องให้รับผิดชอบตามหลักกฎหมายละเมิด

2.1.4.1 ข้อดีในการฟ้องให้รับผิดชอบตามหลักกฎหมายละเมิด

- (1) ผู้ที่ต้องรับผิดชอบไม่จำกัดว่าต้องเป็นคู่สัญญากับผู้เสียหายเท่านั้น ดังนั้นผู้เสียหายอาจฟ้องให้ผู้ผลิต หรือเจ้าของทรัพย์สินให้รับผิดชอบได้
- (2) ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิดโดยไม่ต้องเป็นผลตามปกติหรืออาจคาดหมายได้ดังเช่นความรับผิดชอบในกรณีผิดสัญญาหรือไม่ชำระหนี้
- (3) มีข้อสันนิษฐานคุณแก่ผู้เสียหายในกรณีที่ความเสียหายเกิดจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่นตามมาตรา 422

(4) การฟ้องให้รับผิดชอบตามมาตรา 437 กรณีความเสียหายอันเกิดจากยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลหรือทรัพย์สินอันทรายนั้นผู้เสียหายได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ผู้เสียหายจึงไม่ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ส่วนภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับจำเลยซึ่งต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าความเสียหายนั้นเป็นเพราะความผิดของผู้เสียหายเองหรือเป็นเหตุสุดวิสัย มิฉะนั้นจำเลยต้องรับผิดชอบ

2.1.4.2 ข้อจำกัด

(1) ในการฟ้องร้องให้รับผิดชอบตามมูลละเมิดทั่วไปตามมาตรา 420 นั้นผู้เสียหายจากสินค้าหรือโจทก์มีหน้าที่ต้องพิสูจน์จนสิ้นสงสัยว่า จำเลย (ผู้ผลิต หรือผู้ขาย) ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ สำหรับสินค้าที่มีกรรมวิธีการผลิตที่ซับซ้อนหรือใช้เทคโนโลยีระดับสูง การนำสืบนี้แทบไม่มีความเป็นไปได้สำหรับคนทั่วไป เพราะข้อเท็จจริงในกระบวนการผลิต กรรมวิธี ตลอดจนขั้นตอนในการผลิตที่มีความสลับซับซ้อนนั้นอยู่ในความรู้เห็นของผู้ผลิตแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ประชาชนทั่วไปจะเข้าถึงและรู้ได้ และต้องสืบให้เห็นถึงความเสียหายนั้นเป็นผลจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลยด้วย การนำสืบเช่นนี้จึงยากมากและต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าใช้จ่ายสูง

(2) การฟ้องให้ผู้ผลิตรับผิดชอบในมูลละเมิดตามมาตรา 420 ถ้าหากผู้ผลิตพิสูจน์ได้ว่าไม่ได้บกพร่องหรือประมาทเลินเล่อแล้วก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบแม้สินค้าจะมีความชำรุดบกพร่องก็ตาม ผู้เสียหายก็ต้องรับภาระนั้นเอง

(3) กรณีความเสียหายเกิดจากทรัพย์สินตามมาตรา 437 ผู้ที่กฎหมายกำหนดให้รับผิดชอบคือผู้ครอบครองหรือผู้ควบคุมดูแลทรัพย์สินที่ทำให้เกิดความเสียหายนั้นเท่านั้น แต่ในความเสียหายที่เกิดจากการใช้หรือบริโภคทรัพย์สินนั้น ในความเป็นจริงผู้ผลิตย่อมไม่ใช่ผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้น เพราะสินค้านั้นอยู่ในความครอบครองของผู้บริโภคหรือผู้ซื้อนั่นเอง ผู้ที่รับผิดชอบก็คือผู้บริโภคหรือผู้ซื้อ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเป็นเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง ส่วนผู้ขายหรือผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบเพราะไม่ใช่ผู้ครอบครองหรือผู้ควบคุมทรัพย์สินตามมาตรา 437

(4) เมื่อพิจารณาถึงกรณีที่ผู้ซื้อมิได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องนั้นมาก่อน เพราะไม่เห็นประจักษ์และเป็นสินค้าที่มีความสลับซับซ้อน การจะให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคต้องรับผิดชอบจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องแต่เพียงผู้เดียวนั้นน่าจะไม่เป็นธรรม เช่น หากผู้ซื้อรถเพิ่งซื้อรถยนต์คันใหม่ซึ่งเป็นรถรุ่นใหม่ของบริษัทเพิ่งผลิตออกจำหน่ายรุ่นแรก ปรากฏว่าเพราะความบกพร่องในการออกแบบทำให้เบรกไม่มีประสิทธิภาพ เป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุชนรถคันอื่นเสียหาย ผู้โดยสารในรถทั้งสองคันได้รับบาดเจ็บ ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้ซื้อไม่อาจป้องกันได้ แต่ผู้ซื้อจะอ้างเหตุสุดวิสัยเพื่อไม่ต้องรับผิดชอบไม่ได้ เพราะตามแนวคำพิพากษาที่วินิจฉัยไว้แล้วผู้ควบคุมยานพาหนะมีหน้าที่ต้องระมัดระวังคือตรวจตราความเรียบร้อยของยานพาหนะให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอก่อนใช้งาน ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องจะอ้างว่าเป็นเหตุสุดวิสัย

ไม่ได้ เช่น รถชนเพราะห้ามล้อชำรุดหรือเพราะยางระเบิด(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 634/2501 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2331/2520) อย่างไรก็ตามก็ตีกรณีของรถใหม่โดยทั่วไปแล้วผู้ซื้อย่อมไม่มีโอกาสตรวจตราดูแลก่อนใช้ และยิ่งไปกว่านั้นแม้ตรวจดูแล้วก็อาจไม่พบความชำรุดบกพร่องก็ได้ ทั้งย่อมไม่คาดเห็นได้ว่าจะมีความชำรุดบกพร่องเช่นนั้น

(5) เมื่อผู้ครอบครองหรือผู้ควบคุมทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นเมื่อได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว จะไล่เบี้ยเอาจากผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่ได้เพราะไม่ใช่ผู้ครอบครองหรือผู้ควบคุมยานพาหนะตามมาตรา 437 ต้องไปฟ้องตามความรับผิดชอบละเมิดกรณีทั่วไปตามมาตรา 420 ซึ่งจะต้องมีการพิสูจน์ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายมีการกระทำที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ ซึ่งการพิสูจน์นี้เป็นเรื่องยากตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

(6) ผู้ครอบครองหรือผู้ควบคุมยานพาหนะหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายตามมาตรา 437 นั้นเมื่อถูกฟ้องอาจไม่อยู่ในฐานะที่จะชดใช้และเยียวยาความเสียหายได้อย่างเต็มที่ อาจเนื่องมาจากตนเองก็ได้รับความเสียหายด้วย หรืออาจมีฐานะทางการเงินที่ไม่ดีพอ มีความเป็นไปได้ที่ผู้เสียหายอาจจะไม่ได้รับการเยียวยาอย่างเพียงพอ

(7) ศาลไทยจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริงเท่านั้น ไม่มีค่าเสียหายในเชิงลงโทษ ดังนั้นผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าเกิดความเสียหายขึ้นจริง สำหรับค่าเสียหายที่คำนวณเป็นตัวเงินได้เช่น ค่าเสื่อมราคา การชดใช้ราคาทรัพย์สินนั้นการนำสืบอาจไม่ยุ่งยาก แต่สำหรับค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้เช่น ค่าเสียโฉม ค่าเศร้าโศกเสียใจ การพิสูจน์ถึงค่าเสียหายให้ปรากฏต่อศาลทำได้ยาก ค่าเสียหายในอนาคตเช่น ค่าเสื่อมความสามารถในการทำงาน ค่าขาดไร้อุปกรณ์ก็เช่นเดียวกัน หากพิสูจน์ไม่ได้ศาลก็จะไม่กำหนดค่าสินไหมทดแทนให้และผู้เสียหายก็จะไม่ได้รับการเยียวยาอย่างแท้จริง

(8) แม้การฟ้องคดีตามมาตรา 437 นั้นผู้เสียหายไม่ต้องนำสืบว่าผู้ควบคุมยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลหรือผู้ครอบครองวัตถุอันตรายมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตามเพราะความรับผิดตามมาตรา 437 นี้เป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด แต่ความรับผิดตามมาตรา 437 นั้นจำกัดไว้เฉพาะความเสียหายจากยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องจักรกลและทรัพย์สินอันตรายเท่านั้น แต่สินค้ำส่วนใหญ่เป็นสินค้ำสำหรับการบริโภคที่ไม่ใช่ทรัพย์สินอันตราย

(9) ความเสียหายของสินค้ำในบางกรณี เช่น ความเสียหายจากสารเคมีหรือยา ใช้เวลานานกว่าจะแสดงผล หรืออาการปรากฏทีละน้อยซึ่งกินเวลานานหลายปี แต่อายุความของละเมิดนั้น 1 ปี นับแต่รู้เหตุแห่งการละเมิดและรู้ตัวผู้ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 448

(10) ในกรณีที่สินค้ำใหม่ที่มีความบกพร่องในการผลิตหรือออกแบบ เช่น รถบางรุ่นใช้ยางที่มีส่วนผสมไม่ทนความร้อน เมื่อวิ่งแล้วยางระเบิด ผู้ใช้รถไม่รู้และไม่อาจคาดเห็น

ได้ได้ถึงความบกพร่องเช่นนี้แม้จะ ได้ตรวจตราตีพิมพ์ใดก็ตาม แต่เมื่อมีความเสียหายขึ้นผู้ใช้รถต้องรับผิดชอบตามมาตรา 437 แม้ว่าจะพิสูจน์ได้ว่าการที่ยังระเบิดนั้นมิใช่สาเหตุมาจากการบกพร่องในการออกแบบ เพราะศาลอาจเห็นว่าไม่ใช่เหตุสุดวิสัย เนื่องจากผู้ใช้รถต้องมีความระมัดระวังและตรวจตรารถให้อยู่ในสภาพดี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2331/2530)

2.2 การคุ้มครองโดยกฎหมายพิเศษ

2.2.1 ความรับผิดชอบตามกฎหมายพิเศษ

กฎหมายที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไปได้แก่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายที่รัฐใช้เป็นมาตรการควบคุมและกำกับเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคในการใช้สินค้า กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้บริโภคในด้านต่างๆไว้ เช่น ในด้านสลาก ในด้านการโฆษณา กำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้ถ้อยคำหรือข้อความในการปิดสลากหรือโฆษณา ประเภทของสินค้าที่ต้องถูกควบคุมสลากและโฆษณา กำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนและให้อำนาจแก่คณะกรรมการผู้บริโภคที่จะมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย เช่น สั่งให้ผู้ประกอบการดำเนินการทดสอบ หรือพิสูจน์สินค้า ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าสินค้าใดเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค ถ้าผู้ประกอบการไม่ดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์ หรือดำเนินการล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควรคณะกรรมการจะจัดให้มีการพิสูจน์โดยผู้ประกอบการเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้⁹ หากผลการทดสอบหรือพิสูจน์ปรากฏว่าสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคและเป็นกรณีที่ไม่อาจป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากสินค้านั้นได้โดยการกำหนดฉลาก คณะกรรมการมีอำนาจที่จะสั่งห้ามขายสินค้านั้น ในกรณีจำเป็นและเร่งด่วนถ้าคณะกรรมการมีเหตุที่น่าเชื่อว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะได้มีการพิสูจน์หรือทดสอบสินค้านั้นแล้ว ถ้าคณะกรรมการเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจเปลี่ยนแปลงสินค้านั้นภายใต้เงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้ แต่ถ้าสินค้านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบการธุรกิจจะเก็บสินค้านั้นไว้เพื่อขายต่อไป คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจทำลายหรือจะจัดให้มีการทำลายโดยให้ผู้ประกอบการธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

นอกจากกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว ยังมีกฎหมายพิเศษที่ควบคุมสินค้าบางประเภทซึ่งเป็นการใช้อำนาจปกครองของรัฐในเชิงป้องกันไม่ให้ความเสียหายเกิดขึ้น เช่น พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.

⁹ มาตรา 4 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2441)

¹⁰ มาตรา 38 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 กฎหมายกำหนดหน้าที่ของผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายและให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะออกคำสั่งทางปกครองเช่นให้ใบอนุญาต เพิกถอนทะเบียน หรือใช้อำนาจทางปกครองเช่นยึดอายัด ทำลาย เมื่อมีการฝ่าฝืนหน้าที่ที่ต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติกฎหมายเหล่านี้เป็นมาตรการของรัฐในการกำกับดูแลจึงเป็นการคุ้มครองในเชิงป้องกันและไม่ได้มีมาตรการเยียวยาผู้เสียหายโดยตรงหากสินค้าเหล่านี้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น กฎหมายแต่ละฉบับมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมสินค้าบางประเภทเป็นการเฉพาะเจาะจง เช่น พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ห้ามผลิต ขาย หรือนำเข้าหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งยาปลอม ผู้ผลิตยาปลอมจะต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติคือจำคุกตั้งแต่สามปีถึงตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาทตามมาตรา 119 วรรคหนึ่ง หรือพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ห้ามจำหน่ายอาหารปลอม การจำหน่ายอาหารปลอมให้แก่ผู้บริโภคมีโทษปรับหรือจำคุกตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 58, 59, 60, 61 แล้วแต่กรณี สำหรับพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและระงับอันตรายที่อาจมีแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อมจากวัตถุอันตราย โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ขาย ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้ครอบครองวัตถุอันตราย ผู้ใดฝ่าฝืนต้องรับโทษทางอาญาตามที่บัญญัติไว้ และมีบทบัญญัติซึ่งกำหนดความรับผิดชอบในทางแพ่งซึ่งเป็นความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดเช่นเดียวกับหลักความรับผิดชอบในมาตรา 437 และวัตถุอันตรายตามความในพระราชบัญญัตินี้เป็นทรัพย์สินอันตรายตามมาตรา 437 ดังจะได้วิเคราะห์สาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ต่อไป

2.2.1.1 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

วัตถุอันตรายบางชนิดอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อมได้ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ควบคุมวัตถุอันตราย โดยการนำเข้า ผลิต ขนส่ง ใช้งาน การกำจัดและส่งออก ไม่ให้มีผลกระทบและเป็นอันตรายต่อมนุษย์ สัตว์ พืช สมบัติหรือสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัตินี้วัตถุอันตราย หมายถึง วัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์และวัตถุเปอร์ออกไซด์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุแก๊สมันตรังสี วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็เคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใด ที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม

มาตรา 18 ได้แบ่งประเภทของวัตถุอันตรายออกเป็น 4 ชนิดตามความจำเป็นแก่การควบคุม ดังนี้

(1) วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

(2) วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อนและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดด้วย

(3) วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องได้รับใบอนุญาต

(4) วัตถุอันตรายที่ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง

หน้าที่ของบุคคลตามที่พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 กำหนดมีดังนี้

ผู้ผลิตต้องระมัดระวังในการจัดหาวัตถุที่ใช้ในการผลิตการกำหนดวิธีการและขั้นตอนของการผลิต การจัดให้มีภาชนะบรรจุที่มั่นคงแข็งแรงและปลอดภัยต่อการใช้ การเคลื่อนย้าย การขนส่ง การติดฉลาก ความเหมาะสมของการเก็บรักษา การตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตราย และต้องรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยอันเกิดจากวัตถุอันตรายที่อยู่ในครอบครอง (มาตรา 59, 63)

ผู้นำเข้าต้องระมัดระวังในการเลือกผู้ผลิตการตรวจสอบคุณภาพของวัตถุอันตราย การตรวจสอบความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก การเลือกวิธีการขนส่งและผู้ขนส่ง ความเหมาะสมของการเก็บรักษา รวมถึงการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตราย และต้องรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยอันเกิดจากวัตถุอันตรายที่อยู่ในครอบครอง (มาตรา 60, 63)

ผู้ขนส่งต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความถูกต้องของสิ่งทีในการขนส่งหรือยานพาหนะและอุปกรณ์ขนส่งหรือยานพาหนะและอุปกรณ์ ความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก ความเหมาะสมของวิธีการขนส่ง ความถูกต้องของการจัดวางบนยานพาหนะ รวมถึงความไว้วางใจได้ของลูกจ้างหรือผู้จัดทำการทำงานให้แก่ผู้ขนส่งหรือร่วมกับผู้ขนส่ง และต้องรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยอันเกิดจากวัตถุอันตรายที่อยู่ในครอบครอง (มาตรา 61, 63)

ผู้มีไว้ครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของผู้ผลิตผู้นำเข้า หรือผู้ที่จัดหาวัตถุอันตรายนั้นให้แก่ตน ความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และความไว้วางใจของผู้รับมอบวัตถุอันตรายไปจากผู้มีไว้ครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย และต้องรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยอันเกิดจากวัตถุอันตรายที่อยู่ในครอบครอง (มาตรา 62, 63)

ผู้ขาย หรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้แก่บุคคลใดต้องรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยของบุคคลดังกล่าวอันเกิดจากวัตถุอันตรายนั้น (มาตรา 64) เมื่อมีการฝ่าฝืนหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดดังกล่าวและเกิดความเสียหายขึ้นบุคคลที่มีหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติจะต้องรับผิดชอบ

เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั้นเอง ความรับผิดชอบต่อผู้เสียหายจึงเป็นความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดซึ่งทำให้ผู้ที่ครอบครองวัตถุอันตรายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายต้องรับผิดชอบแม้ไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อ

ในเรื่องความรับผิดชอบต่อผู้เสียหายนั้นพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้นำความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่นและเป็นความรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมมาใช้โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 65 ซึ่งกำหนดให้นายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการต้องร่วมรับผิดชอบผลแห่งละเมิดที่บุคคลตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 ได้กระทำไปในการทำงานให้แก่ตน แต่ชอบที่จะได้ชดใช้จากบุคคลดังกล่าว เว้นแต่ตนจะมีส่วนผิดในการสั่งให้ทำ การเลือกหาตัวบุคคล การควบคุม หรือการอื่นอันมีผลโดยตรงให้เกิดการละเมิดขึ้นนั้นและมาตรา 66 กำหนดให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้มีส่วนในการจำหน่ายแจกทุกช่วงต่อจากผู้ผลิตจนถึงผู้ที่รับผิดชอบขณะเกิดการละเมิดตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดด้วย และเมื่อผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 63 มาตรา 64 มาตรา 65 หรือมาตรา 66 ที่ได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแล้ว ย่อมมีสิทธิไล่เบียดเอาจากผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้แก่ตนหรือแก่ผู้ซึ่งทำงานให้แก่ตน และบรรดาผู้ที่มีส่วนในการส่งมอบวัตถุอันตรายดังกล่าวในลำดับต่างๆ ถัดขึ้นไปคนหนึ่งคนใดหรือหลายคนก็ได้ไปจนถึงผู้ผลิต โดยต้องใช้สิทธิไล่เบียดภายในสามปีนับแต่วันที่ตนได้ชำระค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 68

สำหรับอายุความในการฟ้องร้องคดีนั้นมาตรา 67 บัญญัติให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหายความเป็นวัตถุอันตรายและผู้พึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน และถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนที่พึงจ่ายระหว่างผู้ที่เข้าใจกันว่าต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนและผู้มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทน ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าจะปรากฏว่าการเจรจานั้นไม่อาจตกลงกันได้

จะเห็นได้ว่ากฎหมายพิเศษที่ควบคุมสินค้าบางประเภทที่กล่าวมานี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์หลักให้เป็นกฎหมายที่เยียวยาความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แต่ก็มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องหรืออาจนำมาใช้ในการฟ้องคดีที่เกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าได้

2.2.2 ข้อดีและข้อจำกัดในการฟ้องคดีตามกฎหมายพิเศษ

2.2.2.1 ข้อดีในการฟ้องคดีตามกฎหมายพิเศษ

(1) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจดำเนินคดีแทน

ผู้บริโภครู้ได้ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือผู้บริโภคแต่ละรายที่มูลค่าความเสียหายมีจำนวนน้อยไม่คุ้มค่ากับเวลาและค่าใช้จ่ายที่จะฟ้องคดี¹¹ ให้ได้รับการเยียวยาความเสียหาย

(2) ผู้บริโภคที่ต้องการพิสูจน์หรือทดสอบว่าสินค้าที่ผลิตหรือจำหน่ายนั้นเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคหรือไม่ แต่ไม่ต้องการเสียค่าใช้จ่ายเองอาจใช้มาตรา 4 ประกอบมาตรา 38 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ขอให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้า ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค¹²

(3) พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ใช้หลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด¹³ กล่าวคือผู้ผลิตหรือจำหน่ายวัตถุอันตรายจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวัตถุอันตรายไม่ว่าจะเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม ทำให้ผู้เสียหายไม่ต้องมีการพิสูจน์ในส่วนนี้การฟ้องคดีและมีอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องสามปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหาย ความเป็นวัตถุอันตรายและผู้ซึ่งต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งยาวกว่าอายุความละเมิดทั่วไป

(4) ในการฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าเสียหายในกรณีที่ทำลายฝ่าฝืนพระราชบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้เสียหาย โจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมายตามมาตรา 422 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้ผิด” ภาระการพิสูจน์จึงตกอยู่กับจำเลย

2.2.2.2 ข้อจำกัดในการฟ้องคดีตามกฎหมายพิเศษ

(1) กฎหมายพิเศษเป็นการที่รัฐใช้มาตรการในการกำกับและควบคุมเพื่อป้องกันแต่ไม่ได้คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น เพราะมิได้กำหนดความรับผิดชอบในทางแพ่งของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายไว้ การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายจึงต้องใช้หลักความรับผิดชอบตามสัญญาหรือความรับผิดชอบทางละเมิดซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องค่าเสียหายที่เรียกได้ตามที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

(2) พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 จำกัดความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากวัตถุอันตรายบางประเภทตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงสินค้าทั่วไป ความคุ้มครองผู้บริโภคจึงมีขอบเขตจำกัด

¹¹ มาตรา 39 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

¹² อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 116

¹³ มาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

มาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535